

13.10.2022

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

- 1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?**

-

- 2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutuskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)**

-

- 3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)**

-

- 4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?**

-

- 5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?**

-

- 6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?**

-

- 7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?**

Vesihuoltolaitosten ja kuntien varautumis- ja riskienhallintasuunnitelmat ovat keskeisessä roolissa, mutta ne eivät yksin takaa vesihuoltopalvelujen toimivuutta. Niiden lisäksi tarvitaan toimia myös

kansalliselta tasolta esimerkiksi säännöstelylupakäytännön sujuvoittamisessa. Näin voidaan aluetasolla vastata paremmin esimerkiksi säätövoiman ja virkistyskäytön näkökulmista kulloinkin vallitseviin olosuhteisiin. Olosuhteisiin tulevat enenevässä määrin vaikuttamaan lisääntyvä sadanta, jää- ja lumipeitteisyyden muutokset sekä kuivuusjaksot, joiden kohdentumisessa ja vaikutuksissa on merkittäviä alueellisia eroja. Lisäksi alueilla, joilla joudutaan turvautumaan pintavedenottoon osana talousveden tuotantoa, tulisi taata paremmat edellytykset keinotekoisien pohjaveden muodostamiselle. Kunnat tarvitsevat tässä tukea, minkä ohella on lisättävä yleistä hyväksyttävyyttä edellä mainittuihin toimiin.

Pohjavesialueisiin kohdistuu usein myös muita hyödyntämisintressejä. Pirkanmaan liitto onkin monissa yhteyksissä todennut, että harjualueilla, joille sijoittuu useita maa-ainesten ottoalueita, tulisi yksittäisten hankkeiden sijaan arvioida vaikutuksia koko harju- ja vaikutusalueella käsittelevällä osayleiskaavalla tai yleissuunnitelmalla. Myös aihetta käsittelevien, nykytilaan nähden vanhentuneiden, yleiskaavojen saattaminen ajantasaisiksi ja maakuntakaavan mukaisiksi on nähty tarpeelliseksi.

Tällä hetkellä lainsäädäntö antaa huonosti välineitä geologisesti arvokkaiden harjualuekokonaisuuksien säilyttämiseen ja suojeluun. Maa-aineslain mukaisten hankkeiden suunnittelussa ja lupaharkinnassa keskitytään hankealueen rajojen sisällä olevien arvojen huomioon ottamiseen. Maakuntakaavoituksen näkökulmasta näemme tarpeelliseksi korostaa geologisia kokonaisuuksia, joiden arvo perustuu siihen, että muodostumat säilyvät mahdollisimman ehyinä ja luonnonmukaisina. Vain yksittäisen hankealueen arvoja tarkastelemalla ehyet arvokokonaisuudet rapistuvat pala palalta.

Harjualueet toimivat usein myös tärkeinä ekologisen verkoston osuuksina, joita tulee turvata sekä eliöstön siirtymämahdollisuuksia että ihmisten hyvinvointia turvaavina kokonaisuuksina. Myös nämä seikat olisi hyvä huomioida muun muassa vesihuoltoa, ekologisia yhteyksiä sekä virkistystä, matkailua ja hyvinvointia käsittelevissä teemoissa ja tavoitteen 6 toimenpiteissä.

Myös lisääntyvällä tuulienergiarakentamisella on vaikutusta maa-ainesten tarpeeseen ja massakoordinaation hallintaan ja näin myös pohjavesialueisiin.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Rakennettua ympäristöä koskevassa kappaleessa 2.5.4.3 mainitaan, että valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet edellyttävät sään ääri-ilmiöihin ja tulviin sekä ilmastonmuutoksen vaikutuksiin varautumista ja että ympäristöministeriössä käynnissä olevan valmistelun tavoitteena on nostaa ilmastonmuutokseen sopeutuminen vahvemmin olennaisten teknisten vaatimusten asetuksiin. Tätä voitaisiin edistää huomioimalla toimenpiteissä yleis- ja asemakaavataso ohjaukseen liittyen, että erityisesti uudisrakentamisessa tulisi kiinnittää vahvemmin huomiota muun muassa kattopinta-alan hyödynnettävyyteen energiantuotannossa, rakennusten suuntaukseen ja keskinäiseen sijoitteluun aurinkoenergian hyödyntämisen sekä paahteisuutta estävän varjostuksen kannalta. Myös uudisalueiden sijoittelun ja tonttimitoituksen suunnittelu kallioperää sekä vesistöjä hyödyntävän lämmön sekä viilennyksen näkökulmasta voi olla tehokas keino paikallisiin vaikutuksiin sopeutumisessa.

Luonnonvarojen käyttöä on käsitelty kappaleessa 2.5.5.2. Tavoitteeseen 11 uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön liittyvästä sopeutumisesta ja esitettyyn toimenpiteeseen 11.1. kansallisen metsästrategian valmistelusta, on tarpeen huomioida alueelliset metsäohjelmat, jotka ovat lakisääteisiä maakunnallisia metsäsektorin kehittämissuunnitelmia ja työohjelmia, ja joiden tavoitteena on edistää metsien hyödyntämistä monipuolisesti ja kestävästi siten, että paikalliset lähtökohdat, kehittämistarpeet ja tavoitteet otetaan huomioon.

Olisi tarkoituksenmukaista, että alueellisten metsäohjelmien laadintaa ohjeistetaan siten, että huomiota tulee kiinnittää erityisesti alueellisiin haasteisiin niin puuhuollon kuin monimuotoisuuden lisäämisen näkökulmasta ja asettaa riittävän konkreettisia toimenpiteitä ohjelman edistämiseksi sekä vastuuttaa tahoja ohjelman toteuttamiseksi. Myös tulisi ottaa huomioon muut kuin pelkkään runkopuun myymiseen liittyvät tulonlähteet; esimerkiksi hiilensidontaan ja monimuotoisuuteen sekä kompensaatioon perustuvat ansaintamallit ovat kasvavassa roolissa osana metsiin liittyvää tulonhankintaa.

Luonnonvarojen käyttöä koskevassa toimenpiteessä 11.2. tuetaan metsätalouden sopeutumista ilmastonmuutokseen uudistetun Metka-kannustinjärjestelmän avulla. Maakuntien liittojen kannalta yksityisille maanomistajille tarkoitetun metsätalouden kannustinjärjestelmän kehittämisessä olisi tärkeää huomioida Metka-järjestelmää edeltävässä, metsätalouden rahoituslain mukaisen tuen (Kemera) ehdoissa oleva ristiriita maakuntakaavojen suojeluvarausmerkintöjen kanssa. Maakuntakaavassa voidaan perustettujen luonnonsuojelualueiden lisäksi osoittaa suojelumerkinnällä maakuntakaavaan ja sen luontoselvityksiin perustuvia alueita. Lisäksi maakuntakaavan suojelumerkinnällä esitetään luonnonsuojeluohjelmiin perustuvia alueita kuten rantojensuojeluohjelmien alueet, joita ei ole suojelupäätöksellä perustettu. Näissä kohteissa on maakuntakaavan suojelumerkinnästä johtuva este Kemera-tuen saamisessa yksityisille maanomistajille, sillä metsälaki ei ole voimassa kyseisillä alueilla. Pirkanmaan liitto toivoo, että tämä haaste otetaan huomioon valmisteltaessa uutta Metka-kannustinjärjestelmää. Oikein kohdennetut metsätalouden tuet voisivat edistää alueilla sekä ilmastonmuutokseen sopeutumista että luontoarvojen säilymistä.

Luonnon monimuotoisuutta on käsitelty omassa kappaleessaan 2.5.5.3. Koska biodiversiteettiin liittyvät kysymykset kytkeytyvät erottamattomasti myös luonnonvarojen käyttöön ja hoitoon sekä tavoitteeseen metsien elinvoimaisuuden, monimuotoisuuden ja sopeutumiskyvyn vahvistumisesta, myös uhanalaisten lajien ja luontotyyppien seuranta sekä muut tavoitteen 12 toimenpiteet tulisi linkittää vahvemmin luonnonvarojen käyttöä koskeviin tavoitteisiin.

9. Näkemyksenne temasta 'Terveyden suojelu ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

10. Näkemyksenne temasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojelu' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

11. Näkemyksenne temasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

Pirkanmaan liitto toteaa, että moni kehitettävistä aiheista kytkeytyy vahvasti vähintään seudullisesti merkittävän maankäytön suunnitteluun, edunvalvontaan sekä alueiden toimijoiden ja maakuntien liittojen väliseen yhteistyöhön, jota jo usean teeman osalta toteutetaan tälläkin hetkellä. Pirkanmaan liitto pitää tärkeänä, että maakuntien liitot huomioidaan tarkoituksenmukaisilta osin vastuutahoina. Esimerkiksi toimenpiteessä 7.3 energiapuuterminaalien tilanteesta ja tarpeesta, toimenpiteessä 11.3. valuma-aluekohtaisen suunnittelun toimintamallin kehittämisestä ja tavoitteessa 12 ilmastonmuutoksen vaikutusten tunnettuudesta ja niihin sopeutumisesta asetettuihin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin tulisi liittää vastuutahoksi myös maakuntien liitot, jotka muun muassa tuottavat aineistoa hyödynnettäväksi yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa. Lisäksi maakuntien liittojen olisi tärkeää olla vähintään yhteistyökumppanina toimenpiteessä 8.3, jonka tavoitteena on kartoittaa seudullisesti merkittävät ekologiset yhteydet.

-

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

-

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

-

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

Scarpellini Elisabet
Pirkanmaan liitto